

Kansalaisaloite – suomalaisten keino vaikuttaa poliittiseen keskusteluun

Johanna Määttä

Tekijä Johanna Määttä	
Koulutusohjelma Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Kansalaisaloite – suomalaisten keino vaikuttaa poliittiseen keskusteluun	Sivu- ja liitesivumäärä 24 + 5
<p>Tämä opinnäytetyö tutkii suomalaisia valtiollisia kansalaisaloitteita. Oikea suoran demokration periaatteiden mukainen kansalaisaloite johtaa aina kansanäänestykseen, jos eduskunta ei hyväksy sitä sellaisenaan. Suomessa on kuitenkin käytössä asialista-aloite eli sisällöllinen kansalaisaloite, jolloin asioista ei järjestetä kansanäänestyksiä vaan kansa voi ehdottaa poliittiselle asialistalle aiheita, joista eduskunta päättää.</p> <p>Työn tavoitteena on selvittää, millaiset kansalaisaloitteet ovat saaneet eniten suosiota ja millaiset aloitteet ovat menneet parhaiten läpi. Lisäksi tutkittiin, kuinka hyvin Suomen kansalaisaloitejärjestelmä toimii. Tietokantana on kansalaisaloite.fi-verkkopalvelu, jossa on lähes kaikki suomalaisten tekemät kansalaisaloitteet. Aloitteen tekemiseen voi käyttää myös muuta verkkopalvelua, kunhan se on Viestintäviraston hyväksymä.</p> <p>Verkkopalvelussa on 27 kansalaisaloitetta, jotka on lähetetty eduskuntaan. Lisäksi viidessä päättyneessä aloitteessa on yli 50 000 Väestörekisterikeskuksen tarkistamaa kannatusilmoitusta, mutta niitä ei ole lähetetty vielä eduskunnan käsittelyyn. Tutkimus keskittyy noihin 32 kansalaisaloitteeseen.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin aineistolähtöisenä analyysinä. Kansalaisaloite.fi-tietokannan tiedot pelkistettiin yhteen tiedostoon, ryhmiteltiin eri ylä- ja alakategorioidiin ja käsitteellistettiin. Työ toteutettiin kesä-heinäkuussa 2019.</p> <p>Eniten kannatusilmoituksia keränneitä aloitteita ovat sosiaalisiin kysymyksiin, rikollisuuteen ja terveyteen liittyvät kansalaisaloitteet. Myös läpimenneet kaksi aloitetta liittyvät sosiaalisiin kysymyksiin. Kummankin läpimenon taustalla oli myös tunteita herättänyt julkinen keskustelu sekä järjestöjen tuki. Yli 90 % eduskuntaan lähetetyistä aloitteista kuitenkin hylätään. Vaikka moni aloite ei mene läpi, ne ovat vaikuttaneet paljon julkiseen ja poliittiseen keskusteluun.</p>	
Asiasanat kansalaisaloite, suora demokratia, demokratia, politiikka, edustuksellinen demokratia	

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tausta	1
1.2	Opinnäytetyön rakenne	2
1.3	Keskeiset käsitteet	2
2	Demokratia.....	4
2.1	Edustuksellinen demokratia	5
2.2	Suora demokratia.....	6
2.2.1	Kansalaisaloite	8
2.2.2	Kansalaisreferendumi.....	8
2.2.3	Plebiskiitti	9
3	Kansalaisaloite Suomessa	10
3.1	Kansalaisaloitteen eteneminen.....	11
3.2	Suora demokratia suomalaisessa valtiollisessa kansalaisaloitteessa	12
4	Kansalaisaloitteiden analyysi.....	14
4.1	Tutkimuksen toteutuskuvaus.....	14
4.2	Kansalaisaloitteiden läpikäynti.....	16
4.3	Millainen kansalaisaloite saa eniten kannatusta ja menee parhaiten läpi?.....	20
4.4	Kansalaisaloitejärjestelmän toimivuus Suomessa	21
5	Pohdinta.....	22
5.1	Tulokset	22
5.2	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi	23
	Lähteet	25

1 Johdanto

Viimeisen viiden vuoden sisällä Suomessa on astunut voimaan kaksi merkittävää lakimuutosta: tasa-arvoinen avioliittolaki ja äitiyslaki. Tasa-arvoinen avioliittolaki takaa kaikille oikeuden naimisiinmenoon sukupuolesta riippumatta (Oikeusministeriö 2013). Äitiyslaki määrittelee äitiyden ja parantaa erityisesti naisparien tilannetta sallimalla myös sen naisen, joka ei synnytä, tunnustaa äitiyden jo ennen lapsen syntymää (Oikeusministeriö 2015a, MTV Uutiset 2019). Molemmat lait ovat syntyneet kansalaisaloitteista.

1.1 Opinnäytetyön tausta

Suomessa on käytössä edustuksellinen demokratia, mutta kansalaisille on annettu lisää osallistumismahdollisuuksia politiikkaan kansalaisaloitelaille (HE 46/2011). Kansalaisaloite on osa suoraa demokratiaa ja suorassa demokratiassa kansa käyttää valtaa (Büchi, Braun & Kaufmann 2008, 202) ja päättää asioista, ei ihmisistä (Büchi ym. 2008, 108). Oikea kansalaisaloite johtaa aina kansanäänestykseen, jos eduskunta ei hyväksy aloitetta sellaisenaan. Suomessa kuitenkin on käytössä asialista-aloite eli sisällöllinen kansalaisaloite, jossa lopullinen päätäntävalta on eduskunnalla, ei kansalla. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 108, 124.)

Kansalaisaloitelaki on ollut voimassa 1.3.2012 alkaen (Kansalaisaloitelaki 12/2012). Reilussa seitsemässä vuodessa suomalaiset ovat tehneet kansalaisaloite.fi-verkkopalveluun 1028 kansalaisaloitetta, joista 27 on lähetetty eduskuntaan (Oikeusministeriö 2019a). Opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia suosituimpia kansalaisaloitteita. Tutkimuskysymyksiä ovat: Millainen kansalaisaloite saa eniten kannatusta? Millaiset kansalaisaloitteet menevät läpi? Alakysymyksenä on: Kuinka hyvin Suomen kansalaisaloitejärjestelmä toimii? Työ koskee pelkästään suomalaista valtiollista kansalaisaloitetta, eli tutkimuksessa ei ole mukana kuntatason aloitteet.

Työ on tutkimustyyppinen opinnäytetyö laadullisin menetelmin ja tarkemmin vielä aineistolähteinen sisällönanalyysi. Tietokantana on kansalaisaloite.fi-verkkopalvelu, jossa on lähes kaikki Suomen kansalaisaloitteet. Kannatusilmoituksia voi kerätä myös muissa verkkopalveluissa, kunhan ne ovat Viestintäviraston hyväksymiä (laki kansalaisaloitelaista 12/2012 7 luku). Muiden verkkopalveluiden kansalaisaloitteita ei tässä opinnäytetyössä kuitenkaan käsitellä.

Valitsin aiheen, koska olen itsekin allekirjoittanut useita kansalaisaloitteita ja kiinnostunut niistä. Asia on myös ajankohtainen, sillä kansalaisaloitelakia päivitettiin kesäkuun alussa 2019 ja monet kansalaisaloitteet ovat olleet uutisissa kesän aikana.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyössäni on viisi päälukua. Johdannossa käydään lyhyesti läpi myös keskeiset käsitteet. Toisessa luvussa perehdytään demokratian historiaan ja lyhyesti myös klassiseen ja moderniin demokratiakäsitykseen. Työssä ei kuitenkaan käsitellä demokratian eri teorioita. Samassa luvussa käydään läpi myös sekä edustuksellisen että suoran demokratian piirteet ja välineet. Kolmannessa luvussa perehdytään Suomen kansalaisaloitelakiin ja -järjestelmään. Siinä käydään läpi kansalaisaloitteen eteneminen laiksi ja lopuksi katsotaan, miten demokratian ja suoran demokratian piirteet näkyvät suomalaisessa valtiollisessa kansalaisaloitteessa. Neljännessä luvussa analysoin yli 50 000 kannatusilmoitusta saaneita kansalaisaloitteita. Tutkin, millaiset kansalaisaloitteet ovat suosituimpia, millaisia läpimenneet aloitteet ovat ja miten järjestelmä on toiminut. Luvussa 5 pohdin tuloksia omasta näkökulmastani ja arvioin omaa oppimistani.

1.3 Keskeiset käsitteet

asialista-aloite = kansalaisaloite, joka ei päädy kansanäänestykseen (käytössä Suomessa): ehdotetaan poliittiselle asialistalle asioita, joista eduskunta päättää, tunnetaan myös nimellä sisällöllinen kansalaisaloite

edustuksellinen demokratia = kansalaiset valitsevat edustajat edustamaan itseään ja tekemään päätöksiä heidän puolestaan, tunnetaan myös nimellä välillinen demokratia

kansalaisaloite = kansalaiset voivat ehdottaa lakia tai lakivalmistelujen aloitusta eduskunnalle, ja jos eduskunta ei hyväksy ajatusta, tästä tulee järjestää kansanäänestys

osallistava demokratia = edustuksellista demokratiaa, jota on täydennetty suoran demokratian keinoin

plebiskiitti = vallanpitäjien pyytämä kansanäänestys – Suomessa tämä nähdään lähinnä neuvoa-antavana, ei sitovana kansanäänestyksenä

suora demokratia = kansa vaikuttaa yhteiskuntaan, päättää asioista ja säätää lakeja mm. kansanäänestysten avulla

(Ilvessalo & Jaakkola 2011, 9, 123-126)

2 Demokratia

Julkisissa keskusteluissa demokratiaan viitataan eri termeillä, esimerkiksi yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, kansalaisten välinen tasa-arvo tai yksilöiden valinnanvapaus (Setälä 2003, 9). Alun perin demokratialla kuitenkin tarkoitettiin kansaa (demos) ja valtaa tai suvereniteettia (kratos) (Setälä 2003, 18). Perusajatuksena oli se, että kaikki valta on kansalla ja hallinto toteuttaa kansan tahtoa. Demokratia on siis valtiojärjestys tai hallitusmuoto, joka perustuu kansanvaltaan. (Oikeusministeriö 2015b.)

Ihanteellisesti demokratia luo kaikille vapaata ja tasa-arvoista yhteiskuntaa. Siinä kansalaisilla on mahdollisuus korjata virheitään, ja asioista sekä kiistoista keskustellaan yhdessä ilman väkivaltaa. Sillä tavalla valtiostamme voidaan tehdä oikeudenmukainen yhteiskunta. Kaiken perustana on julkinen keskustelu, johon jokainen kansalainen voi osallistua tasavertaisesti. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 104-105.)

Antiikin Kreikan Ateenassa oli käytössä kansankokous (ekleesia), jonka päätöksissä tavoiteltiin yksimielisyyttä ja jossa piti tietyissä päätöksissä olla paikalla vähintään 6000 kansalaista. Tämä oli ”demokraattisen hallinnon keskeisin instituutio” ja sitä ”voidaan pitää demokraattisena Kleistheneen vuonna 507 eKr. tekemistä uudistuksista alkaen aina vuoteen 332 eKr”. (Setälä 2003, 18.) Tätä Ateenan järjestelmää pidetäänkin varhaisimpana demokratiajärjestelmänä maailmassa (Oikeusministeriö 2015b). Ateenassa oli käytössä myös vaalit, joissa valittiin jäsenet neuvostoon, mutta myöhemmin valinta hoidettiin arpomalla. Neuvosto laati esityslistan kansankokoukseen, sillä ”kansankokous oli liian suuri elin päättämään kaikista asioista.” (Setälä 2003, 18.) Antiikin Ateenassa pääsi käyttämään valtaa, jos oli yli 20-vuotias, vapaa mies sekä Ateenan kansalainen. Monien tutkijoiden mielestä tämä on ollut juuri se syy, minkä takia Ateenan demokratia oli toiminut – se oli tarpeeksi eksklusiivinen, jolloin päättäjien eli ”kansalaisten lukumäärä pysyi riittävän pienenä ja etuoikeutetut kansalaiset saattoivat osallistua politiikkaan täyspainoisesti”. (Setälä 2003, 19.)

Setälän (2003, 18-20) mukaan Ateenassa käytettyä demokratiaa sanotaan klassiseksi demokratiakäsitykseksi. Kansalaiset osallistuivat hallintoon, mutta kansaksi eli demokseksi luokiteltiin vain tietynikäiset ja siviilisäätyiset miehet. Naisilla, orjilla ja vierastyöläisillä ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa kansankokouksissa tai päästä neuvostoon. He eivät myöskään päässeet mukaan oikeusistuinten toimintaan, joiden jäsenet valittiin arpomalla. Virkamiesten valitseminen arpomalla onkin yksi klassisen demokratiakäsityksen piirteistä, vaikka aikanaan sen ei nähty olevan demokraattista vaan aristokraattista. Muita klassisen demokratiakäsityksen piirteitä ovat virkamiesten vastuullisuus ja kansankokousten päätöksenteko.

Ilvessalo ja Jaakkola (2011, 35) kirjoittavat, että kansalaisten pitäisi ilmaista mielipiteensä mahdollisimman laajasti ja selkeästi, ja demokratian tärkeiden ratkaisujen tulisi perustua niihin. Esimerkiksi uudesta perustuslaista ja sen muutoksista tulisi järjestää aina kansanäänestys (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 11). Büchin ym. (2008, 158) mukaan tämä onkin yksi suoran demokratian piireistä, sillä suorassa demokratiassa ”kansalaisilla - - on oikeus vaatia kansanäänestystä”. ”Suorassa demokratiassa kansalaiset osallistuvat päätöksentekoon ja usein sanovat viimeisen sanan” (Büchi ym. 2008, 81). Klassinen demokratiakäsitys tarkoittikin 1700-luvun loppuun asti suoraa, kansankokousten kautta harjoitettua pienten poliittisten yksiköiden kansanvaltaa (Setälä 2003, 19).

Modernissa demokratiakäsityksessä kaikki aikuiset kansalaiset ovat oikeutettuja osallistumaan päätöksentekoon. Sen tärkein tunnusmerkki on kuitenkin vaalien järjestäminen. Monet modernit käsitykset demokratiasta ovatkin periytyneet republikanisesta ajattelutavasta ja tasavalloista eikä antiikin Kreikasta. (Setälä 2003, 19-20.) Antiikin Kreikassa demokratia oli suoraa ja tapahtui pienessä piirissä, mutta moderni demokratia on edustuksellista, sillä se tapahtuu yleensä kansanedustuslaitoksen välityksellä kansallisvaltion sisällä. (Büchi 2006, 17; Oikeusministeriö 2015b; Setälä 2003, 19.) Ensimmäisen kerran käsitettä edustuksellinen demokratia käytettiin Yhdysvaltojen perustuslakia säädettäessä, mutta 1800- ja 1900-luvuilla termin käyttö yleistyi. (Setälä 2003, 21.)

2.1 Edustuksellinen demokratia

Büchin (2006, 19) mukaan ”historiallisessa perspektiivissä edustuksellinen demokratia on aika uusi sosiaalinen keksintö”. Edustuksellinen demokratia sai demokratian laajenemaan pienistä piireistä kansanvaltioihin, ja sen avulla saatiin muutettua kansan tahto kansanedustajien tahdoksi. Monissa nykyajan valtioissa käytetään nimenomaan edustuksellista demokratiaa (Setälä 2003, 202).

Edustuksellisessa demokratiassa kansalaiset valitsevat itselleen edustajat, jotka käyttävät päätäntävaltaa (Setälä 2003, 202). Myös Suomessa on edustuksellinen demokratia, sillä Suomen perustuslain 11.6.1999/731 1 luvun 2§:n mukaan ”valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta”. Edustuksellisessa demokratiassa kansalaisilla on siis vaalioikeus, mutta ei äänestysoikeutta. Vaalioikeus tarkoittaa sitä, että kansa päättää vaaleissa henkilöistä, jotka tekevät päätökset. Jos kansalla olisi mahdollisuus päättää asioista kansanäänestysten välityksellä, heillä olisi myös äänestys-

oikeus. (Büchi 2006, 21.) Vielä 1900-luvun alussa Suomessa vaali- ja äänestys-oikeus erotettiin selkeästi toisistaan: esimerkiksi vuonna 1903 ”Forssan ohjelmassa vaadittiin äänestys- ja vaalioikeutta kaikille.” (Büchi ym. 2008, 145.) Suomessa nykyään näillä käsitteillä ei ole eroa, koska äänestys-oikeuden koetaan tarkoittavan samaa kuin vaalioikeus. (Büchi ym. 2008, 145.)

Edustuksellisella demokratialla on myös ongelmia (Büchi 2006, 24). Suomessa eduskuntavaaleja on neljän vuoden välein, eli kansa ei pääse päättämään sen useammin. Tyytymättömyys demokratiaan ja sen toimivuuteen voi näkyä alhaisena äänestysprosenttina. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 20.) Demokratian merkitys on myös vähentynyt, sillä päätöksentekoa on siirretty esimerkiksi monikansallisiin yrityksiin tai hallitusten välisiin kokouksiin, ja lisäksi merkittävä osa laeistamme tulee Euroopan unionista. (Büchi 2006, 24-25.)

Myös päättäjien ja tavallisen kansan kuilu on syventynyt (Büchi 2006, 26). Poliitikot epäilevät sitä, pystyykö tavallinen kansalainen päättämään yhteiskunnan asioista, eivätkä he sen takia halua antaa kansalle lisää valtaa eli muuttaa edustuksellista demokratiaa osallistavammaksi suoran demokratian keinoin. Myös aikoinaan, kun naisille annettiin lupa äänestää, epäiltiin naisten kykyä tehdä poliittisia päätöksiä. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 16-17.) Esimerkiksi talousasiat jätetään politiikan ulkopuolelle, sillä koetaan, että ”kansan tai sen paremmin kansanedustajat eivät osaa tai tiedä” siitä (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 71). Osa kansalaisista taas kokee, ettei voi luottaa poliitikkoihin, sillä he eivät kuuntele kansalaisia ja tee sitä, mitä kansa haluaa. (Büchi 2006, 27-28.) Edustuksellinen demokratia ei myöskään välttämättä anna tarpeeksi välineitä vaikuttamiseen esimerkiksi vähemmistöille, jotka eivät ole edustettuina eduskunnassa (Büchi ym. 2008, 82).

Edustuksellista demokratiaa tulisi täydentää suoran demokratian keinoin, eli tehdä siitä osallistavaa demokratiaa. (Büchi 2006, 28; Ilvessalo & Jaakkola 2011, 9.) Büchin ym. (2008, 201) mukaan ”osallistava demokratia on modernia, hyvin toimivalla suoralla demokratialla täydennettyä edustuksellista demokratiaa”.

2.2 Suora demokratia

Suoran ja edustuksellisen demokratian ero on se, että suorassa demokratiassa kansa käyttää valtaa ja edustuksellisessa demokratiassa valta on eduskunnalla. (Büchi ym. 2008, 202.) Suora demokratia antaa kansalaisille poliittista päätäntävaltaa eikä päätöksen kohteina ole ihmisten valinta vaan asiat. (Büchi ym. 2008, 108). Siinä kansalaisilla on oikeus päättää asioista, jotka ovat tärkeitä ja joista pitäisi äänestää. Suora demokratia ei ole

väline, jolla poliitikot voivat saada kansalaiset oikeuttamaan omia päätöksiään. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 10.) Se antaa kansalle mahdollisuuden vaikuttaa demokratiaan eri tavoin ja toimia tilapäisesti poliitikkona sekä mahdollisuuden sanoa viimeisen sanan. (Büchi ym. 2008, 81.)

Oikeus tehdä kansalaisaloitteita on yksi suoran demokratian välineistä. Lisäksi suorassa demokratiassa kansalaisilla on oikeus vaatia kansanäänestystä eli tehdä kansalaisreferendumi. (Büchi ym. 2008, 158; Büchi 2006, 39.) Suora demokratia antaa myös kansalle mahdollisuuden ”äänestää vaaleilla valittu henkilö pois virastaan kesken kauden” (Büchi ym. 2008, 158). Siinä kaikki lähtee liikkeelle kansasta eli vallanpito toimii alhaalta ylös (Büchi ym. 2008, 153).

Suorassa demokratiassa tärkeintä on se, että asiat ovat yksinkertaisia, niistä puhutaan avoimesti sekä julkisesti ja kansa saa osallistua päätöksentekoon (Büchi ym. 2008, 146). Suoran demokratian välineet myös mahdollistavat paremman keskustelun kansan ja eri instituutioiden, esim. eduskunnan tai EU:n, välillä (Büchi ym. 2008, 186). Sveitsissä on todettu, että suoralla demokratialla on vaikutuksia elämänlaatuun: osallistumismahdollisuus politiikkaan luo elämäänsä tyytyväisempiä kansalaisia. (Büchi ym. 2008, 97; Büchi 2006, 52.) Kansalle täytyy antaa mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin, eikä pitäisi sulkea suuria asiakokonaisuuksia kansanäänestysoikeuden ulkopuolelle, sillä se rajoittaa suoran demokratian oikeuksia (Büchi ym. 2008, 191). Suoran demokratian välineille ei myöskään pitäisi asettaa liian kovia ehtoja – esimerkiksi allekirjoitusmäärän tai -ajan suhteen – sillä sitten niitä ei voida käyttää tarpeeksi usein. (Büchi ym. 2008, 106.) Suora demokratia myös vähentäisi poliitikkoihin kohdistuvia paineita: heillä on kova vastuu päätöksistä ja monesti heitä kritisoidaan julkisuudessa armotta, kun kansalla ei ole muuta mahdollisuutta vaikuttaa. Se siis jakaisi valtaa tasaisemmin poliitikkojen ja kansan välille. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 14.)

Suoraa demokratiaakin vastustetaan, sillä pelätään, että ”kansalaiset tekevät vääriä päätöksiä” ja ovat niissä epäjohtonmukaisia (Büchi 2006, 50). Kuten luvussa 2.1 kerrottiin, poliitikot ovat epäileväisiä eivätkä luota kansan kykyyn tehdä suuria päätöksiä (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 17). Jos kansalaiset saisivat osallistua politiikkaan enemmän, heidän poliittinen ymmärryksensä kasvaisi (Büchi ym. 2008, 82). Ilvessalon & Jaakkolan (2011, 40) mukaan ihmisten yhteiskunnallinen ja poliittinen tietämys lisääntyy, jos suoraa demokratiaa toteutetaan oikein. Myös julkinen keskustelu auttaa tässä, sillä tieto on suorassa demokratiassa elintärkeää. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 105.)

Suoran demokratian eri tapoja käytetään ehkä laajimmin Euroopassa (Büchi ym. 2008, 5).

Suurin vaikutus kansanäänestyksellä oli vuonna 2008, kun Euroopan eliitti koki suuren tappion: Irlannin perustuslaki vaatii kansanäänestyksen EU:n rakenteita muuttavasta Lisabonin sopimuksesta eikä kansa hyväksynyt sitä. (Büchi ym. 2008, 154; Yle 2008a; Yle 2008b.) Tämä jarrutti perussopimuksen ratifiointia, kunnes Irlanti hyväksyi sen uudessa kansanäänestyksessä 1,5 vuotta myöhemmin. (Iltalehti 2009.)

Büchin ym. (2008, 11) mukaan ”nykyaikainen suora demokratia on kuitenkin väylä, jolla edustuksellinen demokratia voi täyttää tehtävänsä”. Jos siinä toteutuu demokratian edellytykset ja olemassa on tarvittava infrastruktuuri sille, että kansalaiset saadaan osallistumaan politiikkaan, suora demokratia tulee toimimaan (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 116).

2.2.1 Kansalaisaloite

Kansalaisaloitteella tietty määrä kansalaisia voi suoraan ehdottaa uutta lakia, pyytää kumoamaan tietyn lain tai pyytää, että päättäjät alkavat valmistella uutta lakia. Jos päättäjät eivät hyväksy kansalaisaloitetta sellaisenaan, siitä on järjestettävä kansanäänestys. Päättäjät eivät pääätä kansanäänestyksen järjestämisestä, vaan oikeaoppisessa kansalaisaloitteessa kansanäänestys järjestetään joka tapauksessa, jos päättäjät ovat kansalaisten kanssa eri mieltä ja aloitteentekijät sen haluavat. (Büchi 2006, 39; Büchi ym. 2008, 199-200; Ilvessalo & Jaakkola 2011, 11-12.)

Büchin ym. (2008, 13) mukaan ”kaikki kansalaisaloitteet eivät ole suoran demokratian periaatteiden mukaisia”. On olemassa myös asialista-aloite, joka eduskunnan täytyy käsitellä, jos tietty määrä kansalaisia on allekirjoittanut sen. (Büchi ym. 2008, 199.) Tämä kuitenkin sotii suoraa demokratiaa vastaan, sillä siitä puuttuu kansalaisten päätösoikeus eli kansanäänestys. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 108.) Monesti asialista-aloitteet hylätään ja niille ei tapahdu mitään (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 122).

2.2.2 Kansalaisreferendumi

Kansalaisreferendumi tunnetaan myös nimellä kansalaispäättös (Büchi ym. 2008, 200). Se tarkoittaa sitä, että kansalaiset vaativat kansanäänestystä asiakysymyksestä esimerkiksi jostain eduskunnan hyväksymästä asiasta tai perustuslain muutoksesta. (Büchi 2006, 39; Büchi ym. 2008, 200; Ilvessalo & Jaakkola 2011, 124.) Eduskunnassa syntynyt laki tai päätös voi tulla voimaan vasta kansalaisten hyväksynnän jälkeen. Jos kansalaiset hylkäävät sen kansanäänestyksessä, laki tai päätös ei voi tulla voimaan. (Büchi 2006, 39; Ilvessalo & Jaakkola 2011, 124.)

2.2.3 Plebiskiitti

Kansanäänestyksistä ja suorasta demokratiasta puhuttaessa mainitaan usein myös plebiskiitti eli neuvoa-antava kansanäänestys, jonka tulos ei sido vallanpitäjiä. Plebiskiitti ei kuitenkaan ole suoran demokratian periaatteiden mukainen, sillä se on yleensä vallankäyttäjien keino saada oikeutettua omat päätöksensä kansalla ja saada kansalaiset vahvistamaan hallintoaan. (Büchi ym. 2008, 108-109.) Toisin kuin muissa suoran demokratian välineissä (kansalaisaloite ja kansalaisreferendumi), plebiskiitissä päätös lähtee ylhäältä alas eli vallanpitäjiltä kansalle, vaikka suorassa demokratiassa se pitäisi olla juuri toisinpäin (Büchi ym. 2008, 153). Ilvessalon ja Jaakkolan (2011, 15) mukaan ”oikea kansalaisaloite alkaa siitä, että ryhmä kansalaisia tekee päätösehdotuksen kaikille julkisesti keskusteltavaksi ja loppuu siihen, että ehdotuksesta päätetään kansanäänestyksessä ja sen jälkeen päätös toteutetaan”.

Suomessa on järjestetty ainoastaan kaksi valtakunnallista plebiskiittiä: vuonna 1931 kansa sai päättää kieltolain kumoamisesta ja vuonna 1994 kysymyksenä oli liittyminen EU:hun. Näissä tapauksissa päättäjät ovat noudattaneet kansan mielipidettä. (Büchi ym. 2008, 138; Oikeusministeriö.) Suomessa kansalaiset eivät voi päättää kansanäänestyksen järjestämisestä, sillä eduskunta päättää siitä lailla. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 6.) Büchin ym. (2008, 174) mukaan plebiskiittejä ei käytetä hyvin toimivassa demokratiassa ja Ilvessalon & Jaakkolan (2011, 15) mukaan ”demokratian kannalta siitä on käytännössä enemmän haittaa kuin hyötyä.”

3 Kansalaisaloite Suomessa

Vuonna 2008 eduskunta aloitti perustuslain tarkistamishankkeen, jossa Perustuslaki 2008 -ryhmä tutki, mikä asema suoralla demokratialla voisi olla Suomen valtiollisessa järjestelmässä. He myös selvittivät, mitä vaihtoehtoja Suomessa olisi suoran demokratian edistämiseksi, sillä aikaisemmin oli todettu, että ”erilaisilla suuremmilla kansalaisosallistumisen muodoilla on myös olennainen merkitys”. (Hallituksen esitys HE 46/2011 1 luku.) Yhtenä vaihtoehtona oli pohdittu kansanäänestyksen oikeudellista sitovuutta, eli muuttaa neuvonantavat kansanäänestykset sitoviksi, mutta sen todettiin olevan hyödytön muutos. Esityksessä ehdotettiin harkittavaksi kansalaisaloitejärjestelmän käyttöönottoa ja sisällöllistä kansalaisaloitetta eli asialista-aloitetta. (HE 46/2011 1 luku.)

Toukokuussa 2010 hallitus teki eduskunnalle ehdotuksen, jotta Suomen perustuslakia muutettaisiin niin, että se sallii valtiollisen sisällöllisen kansalaisaloitteen tekemisen. (Ilvesalo & Jaakkola 2011, 6.) Hallituksen esityksen HE 46/2011 1 luvun mukaan kansalaisaloite olisi uusi vaikuttamisen keino, joka täydentää edustuksellista demokratiaa. Sen avulla kansalaiset voivat saada asiansa poliittiselle asialistalle. Laki Suomen perustuslain muuttamisesta (1112/2011) tuli voimaan 1.3.2012 ja samana päivänä tuli voimaan myös kansalaisaloitelaki (12/2012).

Suomen perustuslain 1112/2011 53§:n mukaan ”vähintään viidelläkymmenellä tuhannella äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään”. 50 000 äänioikeutettua on noin 1,2% kaikista äänioikeutetuista (Ilvesalo & Jaakkola 2011, 7). Itse kansalaisaloitteesta määrätään seuraavaa kansalaisaloitelaisissa (12/2012), laissa kansalaisaloitelain muuttamisesta (436/2019) ja Väestörekisterikeskuksen sivulla (Väestörekisterikeskus 2018):

- Vireillepanijoina eli vastuuhenkilöinä täytyy olla vähintään 5 Suomen kansalaista
- Aloite on joko lakiehdotus tai ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä
- Aloitteessa on sisältöä kuvaava otsikko & päiväys
- Aiheen täytyy olla asia, josta voi säätää lailla
- Kannatusilmoitukset (allekirjoitukset) on toimitettava paperimuodossa tai sähköisesti
- Oikeusministeriö on luonut verkkopalvelun (www.kansalaisaloite.fi), jossa kannatusilmoituksia voi kerätä
- Kannatusilmoituksia saa kerätä kuuden kuukauden ajan, minkä jälkeen ne toimitetaan Väestörekisterikeskukseen, jos kannatusilmoituksia on vähintään 50 000

Kansalaisaloitelakia muutettiin maaliskuussa 2019 ja muutokset tulivat voimaan 1.6.2019.

Merkittävimmät muutokset olivat seuraavat:

- Alkuperäisessä laissa aloitteella tuli olla vähintään 1 vireillepanija, mutta 1.6.2019 alkaen vireillepanijoita tulee olla vähintään 5

- Alkuperäisessä laissa kansalaisaloite.fi:ssä piti saada vähintään 50 kannatusilmoitusta ensimmäisen kuukauden aikana, mutta kyseinen minimiraja poistettiin 1.6.2019 alkaen
 - Kun väestörekisterikeskus on tarkastanut kannatusilmoitukset, vireillepanijoilla on vuosi aikaa toimittaa aloite eduskuntaan (alkuperäisessä laissa kuusi kuukautta)
- (Laki kansalaisaloitelain muuttamisesta 436/2019; Oikeusministeriö 2019b.)

Muutos toimitusaikaan haluttiin tehdä sen takia, että monilla aloitteilla oli vaarana raueta ennen kuin ne olisi ehditty käsitellä eduskunnassa. Loppuvaalikauden kiireiden takia monet aloitteet ovat vaarassa jäädä käsittelemättä ja kun vaalit ovat ohi, aloitteet raukeavat. (Iltalehti 2018; Yle 2018a.)

Taulukko 1. Tiivistelmä kansalaisaloitelain tärkeimmistä muutoksista 1.6.2019 alkaen. (Laki kansalaisaloitelain muuttamisesta 436/2019; Oikeusministeriö 2019b.)

Piirteet	Kansalaisaloitelaki 12/2012	Laki kansalaisaloitelain muuttamisesta 436/2019 voimassa 1.6.2019 ->
Vireillepanijoiden määrä	min. 1 hlö	min. 5 hlö
Kannatusilmoitusten minimimäärä kansalaisaloite.fi-palvelussa	vähintään 50 kannatusilmoitusta ensimmäisen kuukauden aikana + vähintään 50 000 kuuden kuukauden aikana	ei minimirajoituksia kannatusilmoitusten määrässä ensimmäisen kuukauden aikana + vähintään 50 000 kuuden kuukauden aikana
Toimitusaika eduskuntaan	6 kuukautta	1 vuosi

3.1 Kansalaisaloitteen eteneminen

Oikeusministeriö on luonut ilmaisen verkkopalvelun (www.kansalaisaloite.fi), jossa voi aloittaa ja hallinnoida kansalaisaloitetta ja kerätä kannatusilmoituksia. (Laki kansalaisaloitelain muuttamisesta 436/2019 8§; Väestörekisterikeskus 2018; Oikeusministeriö 2019c.) Ennen verkkopalveluun kirjautumista aloitetta voi valmistella kuten haluaa, minkä jälkeen tarvittavat tiedot täydennetään verkkopalveluun ja kutsutaan vähintään 4 muuta vireillepanijaa vastuuhenkilöiksi. Sen jälkeen vireillepanijat lähettävät aloitteen tarkistukseen oikeusministeriöön, joka tarkistaa aloitteen julkaisukelpoisuuden. Aloite tulee näkyviin kansalaisaloite.fi-sivulle, kun se on tarkistettu. (Oikeusministeriö 2019d.)

Kannatusilmoitusten keräys alkaa, kun aloite tulee näkyviin kansalaisaloite.fi-verkkopalveluun. Kannatusilmoituksia voi kerätä myös paperiversiona käyttämällä oikeusministeriön vahvistamaa lomaketta. Kansalaisaloitetta ei voi enää kannattaa, kun kuusi kuukautta aloitteen julkaisusta tulee täyteen. Jos aloite on saanut vähintään 50 000 kannatusilmoitusta, vireillepanijat voivat lähettää aloitteen Väestökisterikeskukseen tarkistettavaksi. Väestökisterikeskus tarkistaa, ovatko allekirjoitukset oikeellisia, minkä jälkeen he vahvistavat kannatusilmoitusten määrän. Jos määrä on edelleen yli 50 000, vireillepanijat voivat lähettää aloitteen eduskuntaan. Väestökisterikeskuksen hyväksynnän jälkeen vireillepanijoilla on vuosi aikaa lähettää aloite eduskuntaan ennen kuin kansalaisaloite raukeaa. Jos kannatusilmoituksia on alle 50 000, vireillepanijoiden on kuusi kuukautta aikaa hävittää kannatusilmoitukset. (Oikeusministeriö 2019d.)

Eduskunnalla täytyy ottaa aloite käsittelyyn, mutta heillä ei ole aikarajoitusta sen käsitteilylle. Jos eduskunta ei hyväksy aloitetta, samasta aiheesta voi tehdä uuden aloitteen. (Oikeusministeriö 2019d.)



Kuva 1. Kansalaisaloitteesta laiksi. (Oikeusministeriö 2019d.)

3.2 Suora demokratia suomalaisessa valtiollisessa kansalaisaloitteessa

Demokratiassa valta on kansalla (Oikeusministeriö 2015b). Suomen asialista-aloitteessa eli sisällöllisessä kansalaisaloitteessa kuitenkin lopullinen valta on eduskunnalla, vaikka kansalla onkin mahdollisuus tehdä aloitteita (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 108). Demokratiassa "hallinto toteuttaa kansan tahtoa" (Oikeusministeriö 2015b), mutta aina ei voi olla varma, tavoittelevatko kansanedustajat omaa vai kansan etua, sillä kansanedustajien mielipiteisiin voivat vaikuttaa myös esim. lobbaajat. (Held 2006, 149; Yle 2018b.) Parlamen-

taarinen työryhmä onkin esittämässä hallitukselle avoimuusrekisteriä, jonne lobbaajien tulisi rekisteröityä ja josta kansalaiset näkisivät päätöksentekoon vaikuttavat lobbaajat (Eduskunta 2019).

Asialista-aloite ei ole suoran demokratian periaatteiden mukainen, sillä kansalaisaloite johtaa aina kansanäänestykseen. (Büchi ym. 2008, 199-200). Vaikka kansalla onkin mahdollisuus tehdä aloitteita, he eivät saa päättää asioista (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 108). Aloite-oikeus antaa kuitenkin mahdollisuuden niille, jotka haluavat vaikuttaa poliittiseen agendaan (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 7). Yksi demokratian periaate on se, että kansalaiset pääsevät ilmaisemaan mielipiteensä selkeästi (Ilvessalo & Jaakko 2011, 35) – asialista-aloitteessa Suomen kansalainen pääsee ehdottamaan asioita agendalle, mutta ei äänestämään niistä kansanäänestyksissä. (Büchi ym. 2008, 138; HE 46/2011 1 luku).

Kansalaisaloitteen ja kannatusilmoitusten toimitusaikaa eduskuntaan pidennettiin kuudesta kuukaudesta vuoteen (Oikeusministeriö 2019b). Tällä hetkellä eduskunnalla ei ole aikarajoitteita asian käsittelyn suhteen, joten ajan pidentäminen antaa paremmat mahdollisuudet sille, että aloite ehditään käsitellä ennen kuin se vanhenee. (Iltalehti 2018; Oikeusministeriö 2019d.) Mitä tarkemmat rajoitukset aloitteille laitetaan, sitä vaikeampaa on käyttää suoran demokratian periaatteita ja vaikutusmahdollisuuksia. (Büchi ym. 20018, 106). Kansalaisaloitelain muutos nostaa vireillepanijoiden määrä yhdestä viiteen on yksi rajoitus lisää.

Büchin ym. (2008, 191) mukaan suuria asiakokonaisuuksia ei tulisi jättää kansanäänestys-oikeuden ulkopuolelle. Hallituksen esityksen (HE 46/2011) ja Oikeusministeriön (2019e) mukaan kansalaisaloitteen voi tehdä vain lainsäädännöllisistä asioista. Sitä ei kuitenkaan voi tehdä muista eduskunnan toimivaltaan kuuluvista asioista, kansainvälisistä velvoitteista tai valtion talousarviosta (HE 46/2011 2 luku).

4 Kansalaisaloitteiden analyysi

Aineistonani on www.kansalaisaloite.fi/fi/hae -verkkopalvelu, jonne on kirjattu suurin osa olemassa olevista kansalaisaloitteista. Kansalaisaloitelain 12/2012 7 luvussa määrätään, että kansalaisaloitteiden kannatusilmoituksia voi kerätä myös muissa verkkopalveluissa, kunhan ne ovat Viestintäviraston hyväksymiä.

Valitsin analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, joka on yksi laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmistä (Sarajärvi & Tuomi 2018, 103). Tarkempi muoto on aineistolähtöinen analyysi, sillä se sopi parhaiten tutkimusongelmaani. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksikköjä ei päätetä etukäteen, vaan ne ”valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti” (Sarajärvi & Tuomi 2018, 108). Aikaisempi tieto aiheesta ei saa vaikuttaa tutkimuksen tekoon ja tuloksiin (Sarajärvi & Tuomi 2018, 108). Tarkoituksena oli löytää eduskuntaan menneistä aloitteista samankaltaisuuksia enkä ollut päättänyt, missä muodossa niitä etsin, ennen kuin tutustuin aineistoon. Sarajärven ja Tuomen (2018, 109) mukaan aineistolähtöisessä tutkimuksessa on myös ongelmansa: tutkimus on vaikea toteuttaa, sillä heidän mielestään ei ole olemassa objektiivisia havain- toja, joissa mm. tutkijan omat ennakkoluulot eivät olisi taustalla vaikuttamassa.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi lähtee liikkeelle alkuperäisdatan pelkistämisestä karsi- malla aineiston epäolennaiset asiat pois. Seuraavaksi ryhmitellään aineisto: etsitään yh- distäviä ja erottavia tekijöitä ja kategorisoidaan niitä. Alakategorioita yhdistämällä saadaan yläkategorioita, joista voi vielä muodostaa pääkategorioita. Ryhmittelyn jälkeen abstrahoi- daan eli käsitteellistetään aineisto. Siinä valitaan tutkimukselle olennaiset tiedot, jonka pe- rusteella luodaan ja yhdistellään teoreettisia käsitteitä ja muodostetaan johtopäätöksiä. Tuloksissa esitetään esimerkiksi aineistoa kuvaavat teemat ja käsitteet, jotka on luotu ka- tegoriorinnin pohjalta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 114, 123-127.)

4.1 Tutkimuksen toteutuskuvaus

Aloin ensiksi käydä läpi järjestelmällisesti kaikkia käynnissä olevia aloitteita, kunnes ym- märsin, etten tarvitse niitä aineistoani varten. Päätin keskittyä ensiksi niihin aloitteisiin, jotka olivat toimitettu eduskuntaan (27 kappaletta) ja lisäksi niihin käynnissä oleviin tai jo päättyneisiin aloitteisiin, jotka olivat saaneet runsaasti kannatusta. Päätaavoitteenani oli juuri tutkia, millaiset aloitteet ovat menneet eduskunnassa läpi, ja mitkä ovat saaneet pal- jon kannatusta.

Useampia kansalaisaloitteita tutkittuani lähdin pelkistämään aineistoa yhteen tiedostoon, jotta tutkimus olisi helpompi tehdä. Kirjasin excel-taulukoon kansalaisaloitteista seuraavat tiedot:

- 1) Otsikko
- 2) Päiväys, eli keräyksen alkamispäivä
- 3) Muoto (Lakiehdotus / Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä)
- 4) Taloudellinen tuki (Kyllä / Ei)
- 5) Vireillepanijoiden määrä
- 6) Kannatusilmoitusten määrä
- 7) Vaihe (Aloitteen vireillepano / Kannatusilmoitusten keräys / Kannatusilmoitusten tarkastus / Lähetys eduskuntaan)
- 8) Tila (Alkamassa / Käynnissä / Päätynyt / Toimitettu eduskuntaan)
- 9) Milloin aloite oli lähetetty eduskuntaan
- 10) Eduskunnan päätös (Hyväksytty / hylätty / rauennut)
- 11) Milloin eduskunnan päätös on tullut
- 12) Jos hyväksytty, milloin päätös on vahvistettu ja laki astunut voimaan
- 13) Kategoria
- 14) Yläkategoria

Kohdat 9-12 koskevat vain aloitteita, jotka on lähetetty eduskuntaan. Kaikissa aloitteissa on muutakin tietoa – tarkka sisältö, perustelut ja vireillepanijoiden nimet – mutta perehtymisen jälkeen en kokenut tarpeelliseksi kerätä niitä taulukkooni.

Taulukko 2. Esimerkki kansalaisaloitteiden datan pelkistämisestä. (Data: Oikeusministeriö 2019a)

Kansalaisaloitteen otsikko	Päiväys	Muoto	Taloudellinen tuki	Vireillepanijoiden määrä
Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla	17.5.2018	Lakiehdotus	Kyllä	5
Järkeä tekijänoikeuslakiin	21.3.2013	Lakiehdotus	Kyllä	12
Maksuton toisen asteen koulutus kaikille	18.9.2017	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	8
Kansalaisaloite kansanäänestyksen järjestämiseksi Suomen jäsenyydestä euroalueessa	16.7.2015	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	1
Kesäaika pysyväksi ajaksi	10.4.2019	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	1
Rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkoittaminen	5.11.2014	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	1
Äitiyslaki	28.11.2015	Lakiehdotus	Ei	14

Taulukko 3. Esimerkki kansalaisaloitteiden datan pelkistämisestä. (Data: Oikeusministeriö 2019a)

Kannatusilmoitusten määrä	Vaihe	Tila	Milloin lähetetty eduskuntaan	Hyväksytty / Hylätty eduskunnassa
50 698	Kannatusilmoitusten tarkastus	Päätynyt	Tarkistettu, voidaan lähettää	
51 801	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan	26.11.2013	Hylätty
53 098	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan	8.5.2018	Hylätty
53 425	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan	10.3.2016	Rauennut
53 971	Kannatusilmoitusten tarkastus	Päätynyt	Tarkistettu, voidaan lähettää	
54 324	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan	27.11.2015	Hylätty
55 707	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan	9.9.2016	Hyväksytty

Taulukko 4. Esimerkki kansalaisaloitteiden datan pelkistämisestä. (Data: Oikeusministeriö 2019a)

Päätös tullut	Vahvistettu	Astunut voimaan	Asiasana	Kategoria	Yläkategoria
			Ympäristö	Ympäristö	Ympäristö
7.11.2014			Tekijänoikeudet	Tekijänoikeudet	Muut
27.2.2019			Koulutus, maksuttomuus, toinen as	Koulutus	Koulutus
16.4.2019			Euroalue, EU, kansanäänestys	EU	Politiikka
			Kesäaika, aikataulu	Kesäaika	Muut
13.9.2016			Ulkomaalaiset, rikokset	Rikollisuus (U)	Rikollisuus
28.2.2018		1.4.2019	Äitiys, hedelmöityshoito, isyys	Äitiys	Sosiaalinen

Vaiheet ja tilat otin suoraan kansalaisaloite.fi-palvelusta. Päätökset, vahvistuspäivät ja voimaantulopäivät löytyivät eduskunnan sivuilta, jonne kansalaisaloitteesta oli suora linkki. Eduskunnan sivulta näki, milloin asiaa on käsitelty, missä valiokunnissa se on käynyt ja mikä oli päätös. Lisäksi sinne oli tallennettu istuntojen pöytäkirjat. Kategorioihin kirjoitin ensin ne asiasanat, jotka eduskunnan sivulla oli mainittu kansalaisaloitteen käsittelytiedoissa. Seuraavaksi lähdin yhdistelemään kategorioita luoden niille yläkategorioita. Yritin etsiä samankaltaisuuksia kannatuksen määrästä, asian saamasta julkisesta huomiosta, taloudellisesta tuesta ja vireillepanijoiden määrästä, ja tein johtopäätökset kaiken tämän perusteella.

Alakategorioina oli muun muassa avioliitto, työttömyysturva, diesel, seksuaalirikokset, työeläke, eutanasia, vakuutuslaitokset, kosmetiikka ja äitiys. Näitä yhdistelemällä loin yläkategoriat:

- Koulutus
- Sosiaaliset kysymykset (esim. työhön, työeläkkeisiin, avioliittoon ja äitiyteen liittyvät)
- Ympäristö (kaikki ympäristöön liittyvät)
- Terveys (kaikki terveyteen liittyvät, esim. terveydenhuolto, eutanasia)
- Rikollisuus (esim. seksuaalirikokset, rattijuopumukset, rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkotus maasta)
- Politiikka (esim. EU:hun liittyvät, kansanedustajiin liittyvät)
- Muut (esim. diesel, kosmetiikka, verot)

4.2 Kansalaisaloitteiden läpikäynti

28.7.2019 mennessä 27 kansalaisaloitetta on lähetetty eduskunnan käsiteltäväksi, joista kaksi on hyväksytty, kaksi on rauennut, kolme on vielä käsittelyssä ja loput 20 on hylätty. Lisäksi viidessä aloitteessa kannatusilmoitusten määrä oli ylittänyt 50 000 kappaletta ja Väestörekisterikeskus oli tarkistanut niiden paikkansapitävyyden, mutta aloitteita ei ollut vielä lähetetty eduskunnan käsittelyyn. (Oikeusministeriö 2019a.) Keskityn tutkimaan näitä

27 aloitetta, jotka ovat menneet eduskuntaan ja niitä viittä, joiden kannatusilmoitukset on tarkistettu ja jotka mahdollisesti tullaan lähettämään eduskuntaan. Näistä 15 on ehdotuksia lainvalmisteluun ryhtymisestä ja 17 suorია lakiehdotuksia. Alla olevassa kuvassa näkyy näiden 27 aloitteen jakautuminen vuosittain. Vireillepannuissa aloitteissa on mukana myös aikaisemmin mainitut viisi aloitetta. (Oikeusministeriö 2019a.)

Taulukko 5. Tutkittujen aloitteiden jakautuminen eri vuosina. (Data: Oikeusministeriö 2019a.)

Kansalaisaloitteita:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Vireillepantuja	5	4	5	3	6	8	1	32
Lähetetty eduskuntaan	2	3	5	4	4	6	3	27
Käsittely kesken	0	0	0	0	0	0	3	3
Hyväksytty	0	1	0	0	0	1	0	2
Hylätty	0	2	4	1	4	2	7	20
Rauennut	0	0	0	0	0	0	2	2

Ensimmäinen hyväksytty kansalaisaloite oli tasa-arvoinen avioliittolaki, jolla haluttiin taata jokaiselle oikeus mennä naimisiin sukupuolesta riippumatta (Oikeusministeriö 2013). Se on myös saanut kansalaisaloite.fi-palvelussa eniten kannatusilmoituksia: 166 851 kappaletta. Aloitteella oli yhdeksän vireillepanijaa ja se sai myös taloudellista tukea. Aloite laitettiin vireille 19.3.2013, lähetettiin eduskuntaan 13.12.2013, eduskunta hyväksyi sen vuotta myöhemmin 12.12.2014 ja laki astui voimaan 1.3.2017. (Eduskunta 2014; laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015; Oikeusministeriö 2013.) Sen taustalla oli Tahdon2013-kampanja, jonka pääyhteistyökumppaneina toimivat muun muassa EU:n Youth in Action -ohjelma, Seta ja Amnesty. (Markkinointi & Mainonta 2013.)

Toinen ja toistaiseksi viimeisin hyväksytty kansalaisaloite on äitiyslaki, ja se on saanut 28:nneksi eniten kannatusilmoituksia: 55 707 kappaletta. Aloite laitettiin vireille 28.11.2015, lähetettiin eduskuntaan 9.9.2016 ja eduskunta hyväksyi sen 1,5 vuotta myöhemmin 28.2.2018. Laki astui voimaan 1.4.2019. (Eduskunta 2018, Oikeusministeriö 2015b, Oikeusministeriö 2018a.) Aloitteen tarkoituksena oli mahdollistaa se, että lapsella voi olla kaksi äitiä, jos hän on syntynyt hedelmöityshoidon seurauksena ja jos siittiöt on saatu tuntemattomalta luovuttajalta. Äitiyslaki määrittelee äitiyden ja parantaa erityisesti naisparien tilannetta sallimalla sen naisen, joka ei ole synnyttänyt, tunnustaa äitiyden jo ennen lapsen syntymää. (Aamulehti 2019, MTV Uutiset 2019, Oikeusministeriö 2015a, Oikeusministeriö 2018a.) MTV Uutisten mukaan (2019) lakia kannattivat ”suuret lapsi- ja perhejärjestöt”.

Molemmilla hyväksytyillä aloitteilla on yhteistä se, että ne ovat sosiaalisten kysymysten aloitteita. Molemmat olivat myös lakiehdotuksia ja aloitteet olisivat saaneet alkunsa päivitettylläkin kansalaisaloitelailalla, joka vaatii, että vireillepanijoita on vähintään viisi henkilöä (laki kansalaisaloittelain muuttamisesta 436/2019 3 §): tasa-arvoisella avioliittolailalla oli yhdeksän vireillepanijaa ja äitiyslailalla 14. Erona oli se, että tasa-arvoinen avioliittolaki sai taoudellista tukea ja äitiyslaki ei. (Oikeusministeriö 2019a.) Molemmat saivat kuitenkin eri järjestöjen tuen.

Demokratiassa on tärkeää, että asioista keskustellaan avoimesti ja että kansalaiset voivat vapaasti osallistua keskusteluun. (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 104-105.) Molemmat hyväksytyt aloitteet herättivät keskustelua, mutta tasa-arvoinen avioliittolaki eniten. Tahdon2013-kampanja alkoi puhua tasa-arvoisesta avioliittolaista jo helmikuussa 2013. Se kampanjoi aloitteen puolesta eri puolilla Suomea, keräsi nimiä myös paperiversiona kojuilla ja sai mukaan useita julkkiksia toimimaan kampanjan kummina. (Tahdon2013.) Se saikin heti ensimmäisenä allekirjoituspäivänä jo 105 439 allekirjoitusta (Oikeusministeriö 2013). Samana päivänä oli myös tasa-arvon päivä. Eduskunnassa aloite kuitenkin sai vain niukan enemmistön: laki voitti äänin 101-90 (Helsingin Sanomat 2016). Corino (2015, 23) haastatteli kansanedustajia tasa-arvoisen avioliittolain suhteen ja kävi ilmi, että avioliittolakea lobattiin puolin ja toisin ja enemmistön mukaan aloite olisi jäänyt käsittelemättä ilman lobbaajia, sillä yksi puolue oli niin vahvasti aloitetta vastaan.

Sekä äitiyslaki että tasa-arvoinen avioliittolaki koskevat vähemmistöjä. Se, että molemmat lait menivät läpi, on iso asia, sillä ”suoran demokratian välineet ovat erityisen tärkeitä sellaisille vähemmistöille, jotka eivät ole riittävässä määrin tai lainkaan edustettuina parlamentissa ja hallituksessa” (Büchi ym 2008, 82).

Toiseksi eniten kannatusilmoituksia sai aloite, jolla haluttiin kumota jo hyväksytty uusi työtömyysturvalaki. Se sai kannatusilmoituksia 140 944 kappaletta. (Oikeusministeriö 2017.) Kolmanneksi eniten kannatusilmoituksia on saanut aloite, jolla haluttiin poistaa dieselautojen käyttövoimaverot, sillä dieselautoilu on kalliimpaa verrattuna bensa-autoiluun. Aloite sai kannatusilmoituksia 125 439 kappaletta, mutta sitä ei ole lähetetty vielä eduskuntaan. (Oikeusministeriö 2018b.) Neljänneksi eniten, 118 374 kannatusilmoitusta, sai aloite ”sek-suaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus”. (Oikeusministeriö 2018c.)

Tasa-arvoinen avioliittolaki herätti suurta keskustelua vielä hyväksymisenkin jälkeen, kun eduskunta sai käsittelyyn sen vastaiskun: aloitteen tasa-arvoisen avioliittolain kumoamisesta. (Helsingin Sanomat 2016.) Aloite tunnetaan myös nimellä Aito avioliitto ja se on

saanut eduskuntaan lähetetyistä aloitteista kolmanneksi eniten kannatusilmoituksia ja kai- kista tutkimistani 32:sta viidenneksi eniten: 106 195 kappaletta. (Oikeusministeriö 2015c.)

Taulukko 6. Kansalaisaloitteiden Top 5: eniten kannatusta saaneet aloitteet. (Data: Oi- keusministeriö 2019a.)

1	Kansalaisaloitteen otsikko	Päiväys	Muoto	Taloudellinen tuk	Virellepanijoiden määrä	Kannatusilmoitusten määrä	Vaihe	Tila
2	Kansalaisaloite tasa-arvoisesta avioliitolaista Suomen nykyinen laisäädintö asettaa ihmiset erilaiseen asemaan. Vain nainen ja mies voivat avioitua keskenään. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevilla pareilla on samat velvollisuudet muttei samoja oikeuksia. Tasa-arvoinen avioliittolaki takaisi jokaiselle oikeuden mennä avioliittoon riippumatta puolison sukupuolesta. Näin kaikki parit olisivat lain edessä yhdenvertaisia.	19.3.2013	Lakiehdotus	Kyllä	9	166 851	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan
3	Kumotaan HE 124/2017 vp	20.12.2017	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	1	140 944	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan
4	Dieselautojen käyttövoimaveron poisto	12.11.2018	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	2	125 439	Kannatusilmoitusten tarkastus	Päättynyt
5	Seksuaalirikoksesta suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus	6.12.2018	Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä	Ei	1	118 374	Kannatusilmoitusten tarkastus	Päättynyt
6	Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta. Sukupuolineutraali avioliitto riistää adoptiolapselta mahdollisuuden korvaavaan kokemukseen eri sukupuolta olevista vanhemmista, isistä ja äidistä. Lapsen oikeus olla isän ja äidin hoidettavana ei voi toteutua samaa sukupuolta olevien avioliitossa. Samaa sukupuolta olevien parien oikeudet on huomioitu riittävällä tavalla parisuhdelaisissa.	29.3.2015	Lakiehdotus	Kyllä	2	106 195	Lähetys eduskuntaan	Toimitettu eduskuntaan

Sosiaalisten kysymysten yläkategoriaan kuuluvat aloitteet saivat yhteensä 689 094 kannattajaa ja aloitteita oli yhteensä seitsemän. 32 aloitteesta kaksi kuului koulutus-yläkategoriaan ja ne olivat saaneet yhteensä 114 404 kannatusilmoitusta. Rikollisuus-yläkategoriaan kuului viisi aloitetta ja niillä oli yhteensä 349 270 kannatusilmoitusta. Terveys-yläkategoriaan oli myös viisi aloitetta 330 110 yhteiskannattajamäärällä. Kahdella politiikka-yläkategorian aloitteella oli yhteensä 123 430 kannattajaa. Ympäristö-yläkategoriaan oli myös kaksi aloitetta, joilla oli yhteensä 106 765 kannatusilmoitusta. Muut-yläkategoriaan oli yhdeksän aloitetta, joilla oli yhteensä 604 547 kannattajaa. (Oikeusministeriö 2019a.)

Määrällisesti aloitteita oli eniten muut-kategoriassa, mutta ne koskivat niin sekalaisia aiheita, ettei voi sanoa, että ne olisivat suosittuja, joten se jätetään huomiotta. Siihen kategoriaan kuuluu kuitenkin kolmanneksi eniten kannatusta saanut diesel-autojen käyttövoimaveron poisto. Toiseksi eniten aloitteita oli sosiaalisista kysymyksistä ja kolmanneksi rikollisuudesta ja terveydestä. Kannattajamäärällisesti tärkeimpiä aiheita olivat nuo samat kolme eli sosiaaliset kysymykset, rikollisuus ja terveys. Huomioitavaa on myös se, että ke-säaikaan siirtymisestä / siihen jäämisestä on tehty kaksi eri aloitetta, joista ensimmäinen on jo aikaisemmin hylätty eduskunnassa, mutta toisen kannatusilmoituksia vielä tarkiste-taan. (Eduskunta 2017, Oikeusministeriö 2019a.)

Aloitteista vain seitsemän oli saanut taloudellista tukea (Oikeusministeriö 2019a). Huomat-tavaa on se, että vain kuudessa aloitteessa vireillepanijoiden määrä riittäisi nykyisen lain mukaan aloitteen käynnistämiseen. Kummassakin läpimenneessä aloitteessa oli yli viisi vireillepanijaa. Kun vertaillaan lakiehdotusten kannatusmäärää verrattuna lainvalmisteluun ryhtymisen ehdotuksiin, niissä ei ole suurta eroa. Lakiehdotuksilla oli yhteensä 1 194 487

kannattajaa ja lainvalmistelu-ehdotuksilla 1 123 133 kannattajaa (Oikeusministeriö 2019a). Mistään muusta kuin sosiaaliset kysymykset -yläkategoriasta ei ole mennyt aloitteita läpi ja rauenneet aloitteet olivat politiikka- ja muut-kategoriassa.

Myös monet muut kuin läpimenneet aloitteet ovat herättäneet rutkasti keskustelua mediassa. Rikollisuus-yläkategoriiaan kuuluvat seksuaalirikoksiin liittyvät aloitteet ovat saaneet puhtia julkisesta keskustelusta. Esimerkiksi aloite ”Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus” on aloitettu viikko sen jälkeen, kun joulukuussa 2018 mediassa tiedotettiin Oulussa ulkomaalaistaustaisten tekemistä alaikäisiin kohdistuvista seksuaalirikoksista. Aloite lähes tuplasi kannatusmääränsä, kun Oulun poliisi tiedotti uusista seksuaalirikostapauksista tammikuun puolivälissä 2019 ja se sai lopulta yhteensä yli 118 000 kannatusilmoitusta. (Kaleva 2018, Kaleva 2019, Oikeusministeriö 2018c.)

Yle (Yle 2019) ja Iltalehti (Iltalehti 2019a) kirjoittivat 3.7.2019 Saimaan verkkokalastuskiellosta, joka päättyi 30.6. Sen seurauksena ainakin neljän kuutin tiedetään hukkuneen kolmen päivän aikana, kun ne ovat jääneet verkkoihin kiinni. Kansalaisaloite.fi-palveluun luotiin 3.7. kaksi verkkokalastusten kieltämisaloitetta, joista toinen haluaa kieltää verkkokalastuksen ympärivuotisesti Saimaalla (Oikeusministeriö 2019f, Oikeusministeriö 2019g). Se sai kolmessa päivässä kasaan tarvittavat 50 000 kannatusilmoitusta ja 29.7.2019 sillä oli jo 76 071 kannattajaa. (Oikeusministeriö 2019f.) Myös kansalaisaloite kaivoslain uudistamisesta kaksinkertaisti allekirjoitusmääränsä viikossa, ja yhtenä syynä pidetään saimaannorppakuolemien uutisointia. (Iltalehti 2019b, Oikeusministeriö 2019h.)

4.3 Millainen kansalaisaloite saa eniten kannatusta ja menee parhaiten läpi?

Analyysin pohjalta suurimmalla todennäköisyydellä läpi menee aloite, joka liittyy sosiaaliin kysymyksiin ja vähemmistöihin. Kansalaisaloite auttaa siis varsinkin vähemmistöjä saamaan äänensä kuuluviin (Büchi ym. 2008, 82). Muita suosittuja teemoja ovat rikollisuuden tai terveyteen liittyvät aloitteet. Aloitteen taloudellisella tuella ei ole suurempaa merkitystä, mutta jos saa jonkun järjestön kampanjoimaan aloitteen puolesta, se saa heti enemmän julkisuutta.

Tärkeintä näyttää olevan julkinen keskustelu, joka onkin demokratian perusperiaate (Ilvesalo & Jaakkola 2011, 105) – mitä enemmän asiasta saadaan julkista keskustelua aikaan, sitä enemmän ihmiset saavat tietää aiheesta ja käyvät täyttämässä kannatusilmoituksen. Kannatusilmoitusten suuri määrä ei kuitenkaan takaa läpimenoa – tasa-arvoisella avioliittolaille oli kolme kertaa enemmän kannattajailmoituksia verrattuna äitiyslakiin. Sen sijaan

muut yli 100 000 kannattajamäärän saaneet eivät ole menneet läpi. (Oikeusministeriö 2019a.)

Vireillepanijoiden määrällä ei näytä olevan vaikutusta aloitteen suosioon, sillä myös 1-2 vireillepanijan aloitteet ovat saaneet yli 100 000 kannatusilmoitusta. Läpimenoon sillä kuitenkin on vaikutusta: tasa-arvoisen avioliittolain vireillepanijoita oli 9 ja äitiyslailla 14. (Oikeusministeriö 2019a.) Molempien taustalla oli kuitenkin sekä järjestöjen tuki että kampanjointi.

4.4 Kansalaisaloitejärjestelmän toimivuus Suomessa

Kansalaisaloite.fi-verkkopalvelun 1028 aloitteesta eduskuntaan on lähetetty 27 aloitetta, joka on noin 2,6 % kokonaismäärästä. Vastaavasti 37 aloitetta on saanut yli 50 000 kannatusilmoitusta, joka on noin 3,6 % kaikista aloitteista. Eduskuntaan lähetetystä 27 aloitteesta kaksi aloitetta on hyväksytty, mikä tarkoittaa, että eduskunta hyväksyy noin 7,4 % sinne toimitetuista kansalaisaloitteista. (Oikeusministeriö 2019a.)

Hallituksen esityksen (HE 46/2011 luku 2.2) mukaan esimerkiksi Sveitsissä on tehty vuosina 1891-2010 yhteensä 378 kansalaisaloitetta, Italiassa 62 vuoden aikana 252 aloitetta ja Alankomaissa vuosina 2006-2008 vain kolme. Näissä maissa ei kuitenkaan ollut käytössä sähköistä kansalaisaloite-verkkopalvelua kuten Suomessa.

Kuten luvussa 2.2 mainittiin, Büchin ym. (2008, 106) mukaan mitä enemmän suoralle demokratialle asetetaan rajoitteita, sitä huonommin sitä päästään käyttämään. 1.6.2019 voimaan tullut muutos vähintään viidestä vireillepanijasta rajoittaa kansalaisten osallistumista politiikkaan. Kesä-heinäkuussa 2018, kun vireillepanijoita tarvitsi olla vain vähintään yksi henkilö, tehtiin 19 kansalaisaloitetta. Vastaava luku kesä-heinäkuussa 2019 oli 20 kansalaisaloitetta (tilanne 30.7.2019), kun vireillepanijoita pitää olla vähintään viisi. (Oikeusministeriö 2019a.) Aloitteiden määrä ei ainakaan vielä ole vähentynyt, vaikka rajoitteita on lisätty.

Luvussa 2.2.1 mainittiin, että asialista-aloitteille tapahtuu hyvin harvoin mitään, sillä ne hylätään (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 122). Tästä kertovat myös Suomen luvut, sillä yli 90 % eduskunnalle toimitetuista kansalaisaloitteista on hylätty. (Oikeusministeriö 2019a.)

5 Pohdinta

5.1 Tulokset

Sosiaalisiin kysymyksiin, rikollisuuteen ja terveyteen liittyvät kansalaisaloitteet saavat eniten kannatusta. Läpimenneissä aloitteissa nousee selkeästi esille demokratian ja erityisesti suoran piirteitä: vähemmistöjen ilmaisukanava, julkinen tieto ja keskustelu. Aloitteet ovat varsinkin vähemmistöille tärkeitä: äitiyslaki koskee naispareja ja tasa-arvoinen avioliittolaki LGBTQ-yhteisöä eikä eduskunnassa ole heitä kovin montaa edustettuna julkisesti. Monet yli 50 000 kannatusilmoituksen ylittäneet aloitteet ovat herättäneet paljon julkista, avointa keskustelua, mikä on erittäin hyvä asia. Se myös lisää ihmisten yhteiskunnallista ja poliittista tietämystä, kun suoraa demokratiaa käytetään oikein (Ilvessalo & Jaakkola 2011, 40). Monet keskustelut ja uutiset aloitteista ovat varmasti herätelleet myös eduskuntaa, ja aloitteista puhuminen uutisissa on mielestäni hyvä veto, sillä se luo tiettyä painetta eduskunnalle asioiden käsittelyyn. Aloite näyttää menevän helpommin läpi, jos sillä on myös jonkun järjestön tuki ja sen puolesta kampanjoidaan.

Suosituimpien kansalaisaloitteiden teemat eivät tulleet minulle yllätyksenä, ja ne kertovat siitä, että kansa haluaa tehdä Suomesta paremman paikan elää. Varsinkin seksuaalirikokset herättävät selkeästi tunteita ja pinnalla ovat myös ulkomaalaistaustaisten henkilöiden karkotukset rikollisuuden takia.

Ristiriitaista suoran demokratian kannalta on se, että vaikka vireillepanijoiden määrää nostettiin 1.6.2019, kansalaisaloitteiden määrä ei ole laskenut yhtään verrattuna edellis-kesään, vaikka Büchin ym. (2008, 106) mukaan rajoitukset vähentävät suoran demokratian käyttöä. Vireillepanijoiden määrän nosto saattaa tulevaisuudessa kuitenkin vähentää ns. ”turhia” aloitteita, sillä kansalaisaloite.fi-verkkopalvelussa oli 30.7.2019 lähes 600 aloitetta, joilla on alle 1000 kannatusilmoitusta (Oikeusministeriö 2019a).

Suomen kansalaisaloitejärjestelmä toimii sinällään hyvin, että kansalaiset saavat aloitteet tehtyä erittäin kätevästi kansalaisaloite.fi-verkkopalvelun kautta. Se varmasti on yksi syy, miksi kansainvälisessä vertailussa suomalaiset näyttävät todella ahkerilta tekemään aloitteita. Vain kahden kansalaisaloitteen hyväksyminen kertoo kuitenkin siitä, että loppupeleissä eduskunta päättää asioista, vaikkakin Suomen perustuslaissa sanotaan vallan olevan kansalla. (Laki Suomen perustuslaista 731/1999 2 §). Vaikka useampi aloite oli saanut yli 100 000 kannattajaa eli tuplasti vaaditun määrän, vain yksi niistä on hyväksytty. Tämä herättää minussa kysymyksiä siitä, ajaako eduskunta oikeasti niitä asioita, joita

kansa haluaa vai omiaan tai lobbaajien asioita. Läpinäkyvyyden parantamiseksi ollaan onneksi ehdotettu perustettavaksi lobbaajarekisteriä (Eduskunta 2019). Kaikesta uutisoinnista päätellen kansalaisaloitteet kuitenkin herättävät keskustelua aikaan, vaikka ne eivät menisikään läpi.

Mielestäni Suomessa voitaisiin viedä sisällöllistä kansalaisaloitettamme (asialista-aloitetta) enemmän oikean suoran demokratian suuntaan. Oikeasta kansalaisaloitteesta tulee järjestää kansanäänestys, jos eduskunta ei hyväksy sitä (Büchi 2006, 39; Büchi ym. 2008, 199-200; Ilvessalo & Jaakkola 2011, 11-12). Uskon, että se lisäisi keskustelua politiikasta ja ihmisten ymmärrystä poliittisista asioista, kuten Ilvessalo & Jaakkola (2011, 40) kirjoittavat, eikä asioita käsiteltäisi enää niin suljettujen ovien takana. Myös eduskunta joutuisi oikeasti pohtimaan asioita, sillä heidän hylkäämistänsä aloitteista seuraisi kansanäänestys. Jos suoran demokratian lisääminen ei onnistu, eduskunnalle voisi laittaa määräajan aloitteen käsittelyyn, sillä tällaista ei tällä hetkellä ole ja aloitteet voivat raueta vaalikauden lopussa (Yle 2018a).

Tutkimukseni perustuu ajantasaisiin oikeusministeriön ja eduskunnan ylläpitämiin sivuihin, joten sen pitäisi olla luotettava. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on kuitenkin se ongelma, että tutkijan omat ennakkoluulot saattavat vaikuttaa taustalla (Sarajärvi & Tuomi 2018, 109). Omat mielipiteeni ovat voineet vaikuttaa siihen, miksi ajattelin tiettyjen kansalaisaloitteiden menneen läpi ja miten kategorisoin aloitteita, vaikka olen yrittänyt olla mahdollisimman objektiivinen.

Muutaman vuoden kuluttua kansalaisaloitejärjestelmä on ollut meillä käytössä 10 vuotta. Tästä voisi tehdä jatkotutkimuksena 10-vuotisanalyysin, josta näkisi, mikä vaikutus kansalaisaloitteilla on ollut yhteiskuntaamme ja lainsäädäntöön. Lisäksi nähtäisiin vähän paremmin, onko vireillepanijoiden minimimäärän nostolla vaikutusta aloitteiden määrään ja onko toimitusajan pidennys estänyt aloitteiden raukeamisen kokonaan.

5.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Aloitin opinnäytetyön tekemisen suhteellisen myöhään, kuusi viikkoa ennen deadlinea, ja olin onnekas, että sain puristettua sen kasaan siinä ajassa, vaikka vähän tiukoille menikin. Viivyttelin pari vuotta opinnäytetyön tekemistä työelämän kiireiden takia ja ajattelin, etten osaisi enää kirjoittaa tieteellistä tekstiä, mutta ihan hyvin se lopulta sujui.

Sinällään minua harmittaa, etten ehtinyt tehdä tästä syvempää analyysiä, koska tuntui, että minulla heräsi aina lisää kysymyksiä aiheesta ja mielenkiintoni myös kasvoi. Alussa ajattelin, että suurin ongelma tulee olemaan teoriaosuuden kirjoittamisessa, mutta se olikin paljon sujuvampi työ verrattuna itse analyysiin. Vaikein osuus olikin yllättäen johdanto.

Tiesin alun perin jonkin verran kansalaisaloitteista, sillä olen allekirjoittanut itsekin niitä ja silloin tällöin seurannut, mitä aloitteita järjestelmään on kirjattu. Olen aikaisemmin myös ollut töissä paikassa, jossa muutamia kansalaisaloitteita on käsitelty. Opinnäytetyön aikana opin paljon demokratiasta ja erityisesti suorasta demokratiasta. Ymmärsin myös paremmin, miten Suomen lainsäädäntö toimii ja opin lukemaan lakipykälää sujuvammin. Lisäksi tulin siihen tulokseen, ettei tavallisella suomalaisella oikeasti ole paljoa valtaa politiikassa, vaikka niin sanotaan. Täytyy siis valita entistä tarkemmin, ketä äänestää vaaleissa.

Lähteet

Aamulehti 2019. Lapsella voi olla pian kaksi äitiä – Uusi äitiyslaki voimaan huhtikuussa. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/a/201465922>. Luettu 29.7.2019.

Büchi, R. 2006. Kohti osallistavaa demokratiaa. Kansanäänestykset demokratian väli-
neenä. Like. Helsinki.

Büchi, R., Braun N. & Kaufmann, B. 2008. Opas suoraan demokratiaan. Like Kustannus.
Helsinki.

Corino, S. 2015. Kansalaisaloitteiden merkitys suomalaisessa lainsäädäntöjärjestelmässä.
Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Haaga-Helia. Helsinki. Luettavissa:
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88371/CorinoS25.3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 30.7.2019.

Eduskunta 2014. Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta
annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta
(KAA 3/2013 vp). Luettavissa: [https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?trip-
type=ValtiopaivaAsiat&docid=m+10/2013](https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?trip-type=ValtiopaivaAsiat&docid=m+10/2013). Luettu 29.7.2019.

Eduskunta 2017. Kellojen kesäaikaan muuttamisen lopettaminen. Luettavissa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_4+2017.aspx.
Luettu 31.7.2019.

Eduskunta 2018. Äitiyslaki. Luettavissa: [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot-
Valtiopaivaasia/Sivut/KAA_3+2016.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot-Valtiopaivaasia/Sivut/KAA_3+2016.aspx). Luettu 29.7.2018.

Eduskunta 2019. Puhemies Risikko: eduskunta haluaa lobbarit rekisteriin. Luettavissa:
[https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Puhemies-Risikko-eduskunta-haluaa-lobbarit-
rekisteriin.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Puhemies-Risikko-eduskunta-haluaa-lobbarit-rekisteriin.aspx). Luettu 29.7.2019.

Hallituksen esitys HE 46/2011. Luettavissa: [https://www.finlex.fi/fi/esityk-
set/he/2011/20110046](https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2011/20110046). Luettu 13.7.2019.

Held, D. 2006. Models of Democracy. Stanford University Press. Stanford.

Helsingin Sanomat 2016. Eduskunnassa väiteltiin tunteikkaasti tasa-arvoisesta avioliitolaista – ”Tämä keskustelu tuntuu pikkaisen turhalta”. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002919990.html>. Luettu 29.7.2019.

Iltalehti 2009. Irlanti hyväksyi Lissabonin sopimuksen. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/2009100310360879>. Luettu 30.7.2019.

Iltalehti 2018. Moni kansalaisaloite joutanee pian paperisilppuriin – kansanedustaja Timo Heinonen haluaa eroon ”kuolleesta puolivuotisesta”. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/201808202201149193>. Luettu 14.7.2019.

Iltalehti 2019a. Neljä saimaannorpan kuuttia hukkunut verkkoihin kolmessa päivässä – ”Joka ikinen verkkokuolema on turha”. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006162384.html>. Luettu 29.7.2019.

Iltalehti 2019b. Huima loppukiri siivitti kansalaisaloitteen eduskuntaan – Vaatimus kaivoslain uudistuksesta keräsi 50 000 nimeä. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/9613a0c0-be7c-4af1-8ae8-cba9f25ac4a7>. Luettu 29.7.2019.

Iivessalo, S. & Jaakkola, H. 2011. Kansan valta. Suora demokratia Suomen politiikan pelastuksena. Into Kustannus. Helsinki.

Kaleva 2018. Poliisi tutkii lapseen kohdistunutta törkeiden seksuaalirikosten sarjaa Oulussa – seitsemän miestä on vangittu. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/poliisi-tutkii-lapseen-kohdistunutta-torkeiden-seksuaalirikosten-sarjaa-oulussa-seitseman-miestä-on-vangittu/811321/>. Luettu 29.7.2019.

Kaleva 2019. Oulussa paljastui neljä uutta alle 15-vuotiaisiin tyttöihin kohdistunutta seksuaalirikosepäilyä – epäillyt ulkomaalaistaustaisia, poliisi vahvistaa yhden uhrin kuoleman. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/oulussa-paljastui-nelja-utta-alle-15-vuotiaisiin-tyttoihin-kohdistunutta-seksuaalirikosepailya-epaillyt-ulkomaalaistaustaisia-poliisi-vahvistaa-yhden-uhriin-kuoleman/813430/>. Luettu 29.7.2019.

Kansalaisaloitelaki 12/2012.

Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015.

Laki kansalaisaloitelain muuttamisesta 436/2019.

Laki Suomen perustuslain muuttamisesta 1112/2011.

Laki Suomen perustuslaista 11.6.1999/731.

Markkinointi & Mainonta 2013. Tahdon2013-kampanjalla hurja startti - 25 000 kannatusta 11 tunnissa. Luettavissa: <https://www.marmai.fi/uutiset/tahdon2013-kampanjalla-hurja-startti-25-000-kannatusta-11-tunnissa-6269243>. Luettu 29.7.2019.

MTV Uutiset 2019. Uusi äitiyslaki voimaan tänään – Äitiyden voi tunnustaa kuten isyyden, jos siittiöt tulevat tuntemattomalta. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/uusi-aitiyslaki-voimaan-tanaan-aitiyden-voi-tunnustaa-kuten-isyyden-jos-siittiot-tulevat-tuntemattomalta/7346680#gs.sn862b>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö. Vaalit – valtiollinen kansanäänestys. Luettavissa: <https://vaalit.fi/valtiollinen-kansanaanestys> Luettu 11.7.2019.

Oikeusministeriö 2013. Kansalaisaloite tasa-arvoisesta avioliittolaista Suomen nykyinen lainsäädäntö asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan. Vain nainen ja mies voivat avioitua keskenään. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevilla pareilla on samat velvollisuudet muttei samoja oikeuksia. Tasa-arvoinen avioliittolaki takaisi jokaiselle oikeuden mennä avioliittoon riippumatta puolison sukupuolesta. Näin kaikki parit olisivat lain edessä yhdenvertaisia. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/192>. Luettu 28.7.2019.

Oikeusministeriö 2015a. Äitiyslaki. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1669>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2015b. Demokratiasanasto. Luettavissa: <http://www.termipankki.fi/ext/demokratiasanasto/netmot.exe?UI=figr&height=186> Luettu 16.7.2019.

Oikeusministeriö 2015c. Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta. Sukupuolineutraali avioliitto riistää adoptiolapselta mahdollisuuden korvaavaan kokemukseen eri sukupuolta olevista vanhemmista, isästä ja äidistä. Lapsen oikeus olla isän ja äidin hoidettavana ei voi toteutua samaa sukupuolta olevien avioliitossa. Samaa sukupuolta olevien parien oikeudet on huomioitu riittäväällä tavalla parisuhdelaisissa. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1175>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2017. Kumotaan HE 124/2017 vp. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/2730>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2018a. Äitiyslaki voimaan huhtikuussa 2019. Luettavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/aitiyslaki-voimaan-huhtikuussa-2019. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2018b. Dieselautojen käyttövoimaveron poisto. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3471>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2018c. Seksuaalirikoksesta suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3605>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2019a. Selaa kansalaisaloitteita. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/hae>. Luettu 30.7.2019.

Oikeusministeriö 2019b. Tiedotteet: 29.5.2019: Päivityksiä kansalaisaloite.fi-palveluun 1.6.2019. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/tiedotteet>. Luettu 14.7.2019.

Oikeusministeriö 2019c. Kansalaisaloite lyhyesti. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/kansalaisaloite-lyhyesti>. Luettu 15.7.2019.

Oikeusministeriö 2019d. Aloitteen vaiheet. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/aloitteen-vaiheet>. Luettu 15.7.2019.

Oikeusministeriö 2019e. Usein kysytyjä kysymyksiä. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/ukk>. Luettu 28.7.2019.

Oikeusministeriö 2019f. Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/4804>. Luettu 29.7.2019.

Oikeusministeriö 2019g. Verkkokalastuskieltoa jatkettava syyskuun loppuun Saimaannorpan pesimäalueella. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/4798>. Luettu 30.7.2019.

Oikeusministeriö 2019h. Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3795>. Luettu 29.7.2019.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Setälä, M. 2003. Demokratian arvo: teorit, käytännöt ja mahdollisuudet. Gaudeamus Oy. Helsinki.

Tahdon2013. Uutiset. Luettavissa: <http://www.tahdon2013.fi/>. Luettu 29.7.2019.

Väestökisterikeskus 2018. Kansalaisaloite Suomessa. Luettavissa: <https://vrk.fi/kansalaisaloite-suomessa#>. Luettu 15.7.2019.

Yle 2008a. Irlannin pääministeri lupaa laittaa Lissabonin sopimuksen taas liikkeelle. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6115364>. Luettu 30.7.2019.

Yle 2008b. Lehtitiedot: Irlanti uusii kansanäänestyksen Lissabonin sopimuksesta. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-6127273> Luettu 30.7.2019.

Yle 2018a. Kansalaisaloitteiden tekijöille lisää keinoja taktikoida – aloitteiden jättämisaajan pidennyksestä huolimatta niitä voi yhä jäädä käsittelemättä. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10531971>. Luettu 14.7.2019.

Yle 2018b. Väitöstutkimus: Taloudellinen eliitti saa sisäpiiritietoa, lobbaa lait ja hallitsee Suomea. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10133946>. Luettu: 29.7.2019.

Yle 2019. Jo neljäs kuutti hukkui verkkoihin Saimaalla – suojelubiologi: "Ei tämä ole yllätys". Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10860292>. Luettu: 29.7.2019.